

Roskaantumisen hillinnän kv-kysely 2020

Helsinki

The logo for Helsinki, featuring the word "Helsinki" in white text inside a white outline of a speech bubble or rounded rectangle with a small tail at the bottom.**Tiedustelut**

Arttu Kaivosoja
arttu.kaivosoja@hel.fi

Julkaisija

Helsingin kaupunki,
Kaupunkiympäristön toimiala,
Ympäristöpalvelut

Sarja

Kaupunkiympäristön aineistoja 2020:20

Osoite

Työpajankatu 8

Internet

hel.fi/kaupunkiymparisto

Kuviot

Arttu Kaivosoja

Taitto

Mainostoimisto Smoy / Heini Ruuskanen

Kansikuva

Helsinki marketing / Mika Lappalainen

Verkossa

hel.fi/kaupunkiymparisto/fi/julkaisut-ja-aineistot/aineistoja-sarja

ISSN: 2489-4257 (verkkojulkaisu)

ISBN 978-952-331-830-4

Sisältö

Kysely	4
Vastaanottajat	5
Toimenpideohjelmat	6
Toimenpiteet	8
Huomioita	14
Jatkotoimenpiteet	15

Helsingin kaupungin Ympäristöpalvelut toteutti kansainvälisen kyselyn roskaantumisen hillinnästä muissa kaupungeissa.

Kysely lähetettiin noin 500 vastaanottajalle pääosin Euroopassa ja vastaukset kerättiin kesä-elokuussa 2020. Kysely keskittyi muiden kaupunkien roskaantumisen hillinnän toimenpideohjelmien ja toimenpiteiden suunnitteluun, toteutukseen ja onnistumiseen sekä eri vaiheissa mukana olleisiin toimijoihin. Kysely toteutettiin Harava-kyselytyökalulla ja kyselyn kielenä oli englanti.

Kysely

Kysely oli kolmivaiheinen.

Ensimmäisessä osassa varmistettiin, onko vastaajan kaupungilla toimenpideohjelmaa ja onko vastaajan kaupunki tehnyt toimia roskaantumisen hillitsemiseksi.

Toisessa vaiheessa keskityttiin selvittämään toimenpideohjelmien suunnitteluun ja seurantaan liittyviä tekijöitä sekä ketkä muut toimijat olivat eri vaiheissa mukana.

Kolmas vaihe keskittyi yksittäisiin toimenpiteiden valintaan, toteutukseen ja onnistumiseen liittyviin tekijöihin sekä eri vaiheissa mukana olleisiin muihin toimijoihin. Kolmannen vaiheen pystyi täyttämään monta kertaa samalla vastauskerralla, jotta saisimme myös tietää, mikäli jokin kaupunki oli tehnyt useita toimia. Tämä vähensi tarvetta avoimille vastauksille, vaikka kommentointimahdollisuus oli jätetty avoimeksi.

Vastaanottajat

Vastaanottajiksi pyrittiin valitsemaan eri kaupunkien roskaantumisen hillinnästä parissa työskenteleviä viranomaisia. Kysely levitettiin noin 500 vastaanottajalle joko kansainvälisten yhteisöjen, kaupunkien yhteydenottosivujen tai suoraan sähköpostin välityksellä.

Lopulta **vastauksia saatiin 54:stä eri kaupungista, 69:ltä eri vastaajalta**. Vastausprosentti oli siis noin 14%. Erityisesti seuraavista yhteisöistä oli apua kyselyn levittämisessä:

Eurocities Waste Working Group

Euroopan suurten kaupunkien verkoston kiertotalouteen ja jätteenkäsittelyyn liittyvä jaosto. WWG:n tavoitteena on: Tiedottaa jäseniään EU:n kiertotalouteen liittyvästä lainsäädännöstä, parhaiden käytäntöjen ja tiedon vaihtoa jäsenten välillä sekä tukea jäseniä kiertotalous-siirtymien ja strategioiden toteuttamisessa.

WWG:n koordinaattorin kautta levitetty kysely noin 80 vastaanottajalle.

KIMO International

KIMO International on Pohjanmeren rannikkovaltioiden kaupunkien ja kuntien yhteisö, joka keskittyy erityisesti meren ja ranta-alueiden siisteyteen ja suojeluun. KIMO jakautuu useampaan pienempään.

KIMO Internationalin kautta kysely lähetettiin noin 80 vastaanottajalle.

Håll Sverige Rent

Kansalaisjärjestö, jonka tavoitteena on vaikuttaa kansalaisten käytökseen ja tarjota työkaluja mm. kunnille ja yrityksille toimia roskaantumista vastaan. Samanlainen järjestö löytyy Tanskasta ja Norjasta, mutta HSR tarjosi 290 Ruotsin kunnan yhteystiedot, joten iso osa vastaanottajista oli tästä syystä Ruotsin kuntien viranomaisia.

Toimenpideohjelmat

Määrittelimme kyselyssämme toimenpideohjelman niin, että se sisältää vision, tavoitteen sekä suunnitelman niiden saavuttamiseksi.

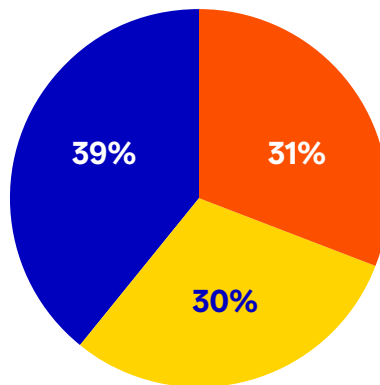
Kyselyyn vastanneista 42:lla oli joko roskaantumisen hillinnän toimenpideohjelma tai siihen verrattavissa oleva ohjelma

Verrattuna siihen, että lähes kaikkien vastaajien kaupungit olivat toimineet roskaantumisen hillitsemiseksi, toimenpideohjelmia, tai vastaavia, oli yllättävän vähän.

Vaikka kyselyn perusteella on vaikea sanoa mistä tämä epäsuhta johtuu, tämä voisi olla mielenkiintoinen jatkokyselyiden aihe. Tästä ei kuitenkaan voi päätellä sitä, että toimenpideohjelmattomissa kaupungeissa roskaantumisen hillintä ei olisi suunnitelmallista.

Onko kaupungillanne toimenpideohjelmaa? (n=69)

- Ei
- Kyllä
- Muu vastaava

Lähde: Roskaantumisen hillinnän kv-kysely 2020

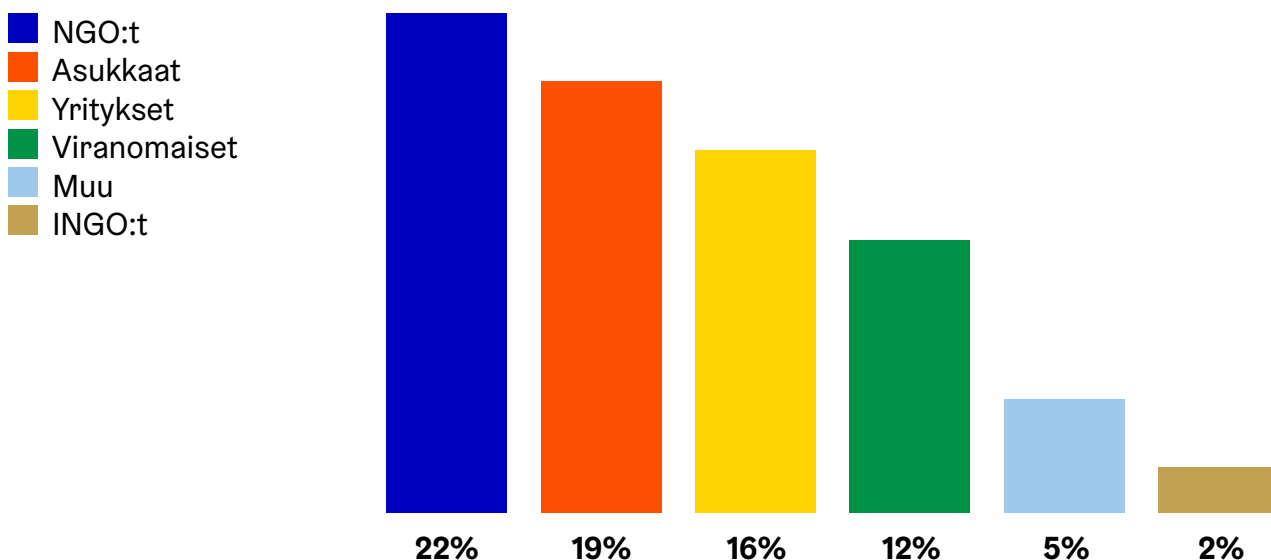
Haasteiden tunnistaminen

Haasteiden tunnistamisessa huomattavaa oli erityisesti viranomaistahojen ulkopuolisten toimijoiden osallistaminen.

Toimenpideohjelman prosessin vaiheista haasteiden tunnistamisessa oli selkeästi eniten hyödynnetty niin asukkaiden, yritysten kuin yhdistysten paikallistietoutta.

Haasteiden tunnistamisen jälkeen erityisesti yritysten rooli pieneni eikä saavuttanut samaa osallistamisen tasoa ennen kuin kyselyssä päästiin toimenpiteiden toteuttamiseen.

Mitä muita toimijoita oli mukana? (n=36)

Lähde: Roskaantumisen hillinnän kv-kysely 2020

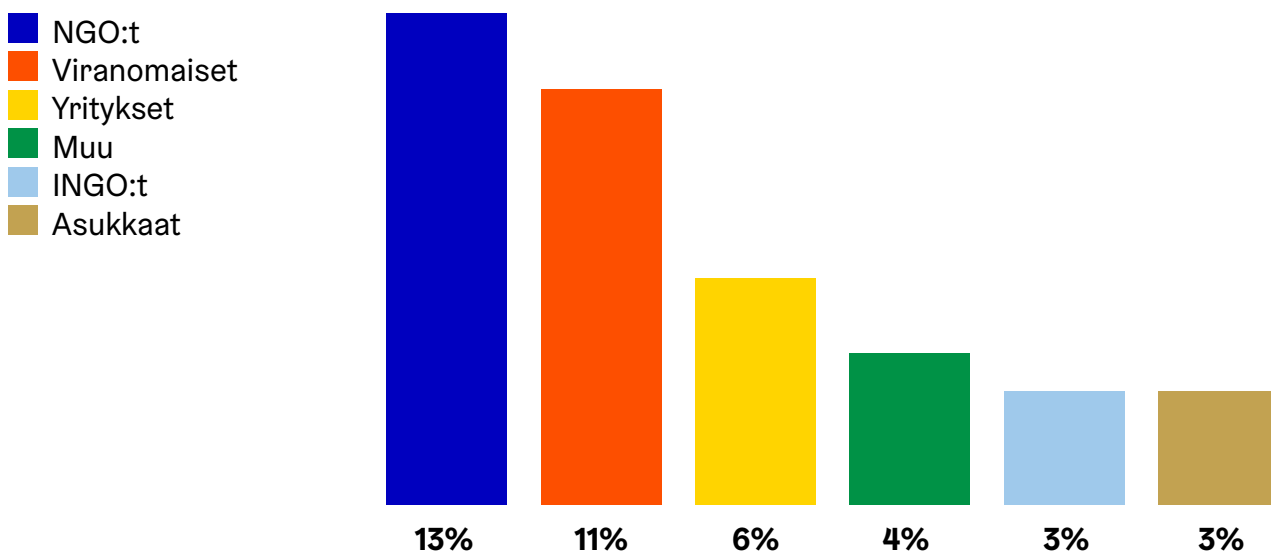
Toimenpideohjelman seuranta

Toimenpideohjelmaa seurataan lähinnä roskaantumisen valvonnalla sekä asennekyselyillä.

Raha oli mainittu vain muutamassa vastauksessa. Osa vastaajista jätti vastaamatta kysymykseen, mikä saattaa johtua myös siitä, ettei kyseisiä ohjelmia seurata millään mittareilla.

Seurannassa hyödynnetään vähän muita toimijoita kuin viranomaisia tai yhdistyksiä. Lisäksi on huomattavaa, että neljäsosa ei vastannut kysymykseen, joten on syytä epäillä, ettei näissä ollut muita toimijoita mukana seurantamenetelmien luomisessa.

Ketkä olivat mukana seurannan luomisessa? (n=30)

Lähde: Roskaantumisen hillinnän kv-kysely 2020

Toimenpiteet

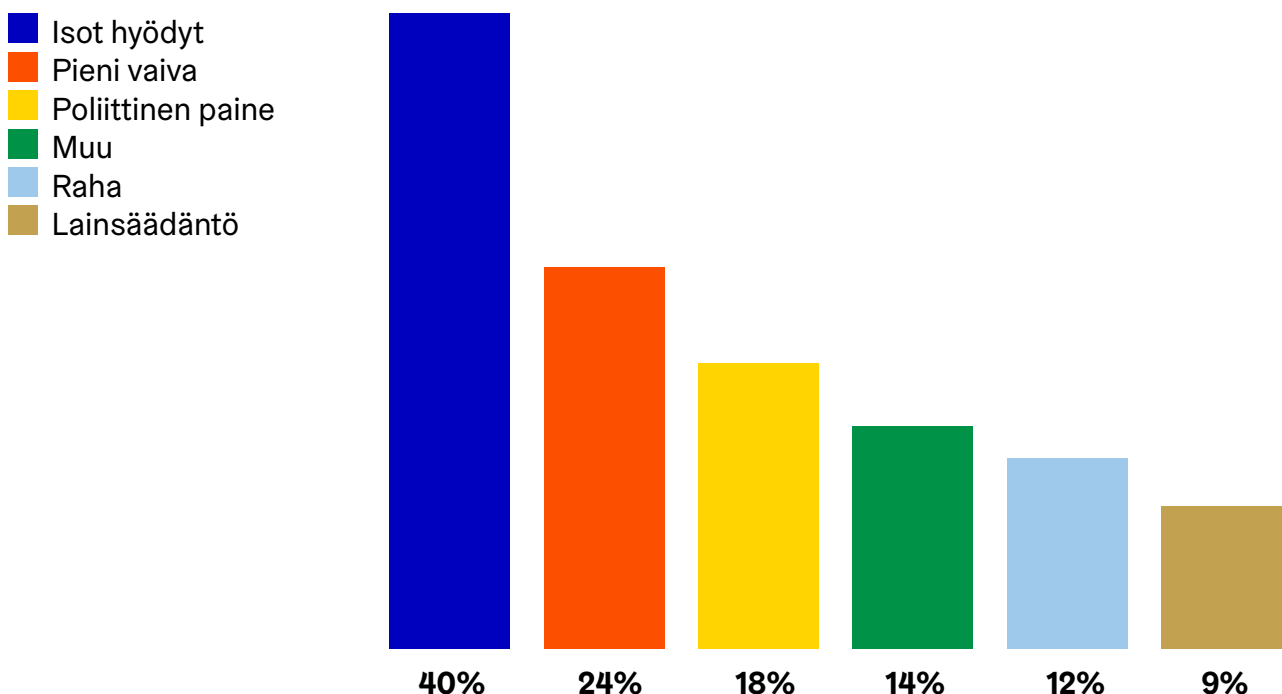
Kysely keskittyi enemmän toimenpiteiden valitsemiseen, toteutukseen ja seurantaan kuin siihen, mitä yksittäisiä toimia kukin kaupunki on tehnyt. Tästä huolimatta mainittakoon, että noin kolmanneksella vastaajista oli jokin roska-astioihin liittyvä toimenpide. Kuitenkin näissäkin oli suuria eroja, koska roska-astioita oli sekä lisätty, vähennetty, siirrelty että päivitetty. Lisäksi huomattava määrä toimista liittyi kasvatukseen, viestintään tai erilaisiin siivoustapahtumiin.

Toimenpiteiden valitseminen

Toimenpiteitä valittaessa tärkeimpänä ohjaavana perusteluna oli toimenpiteestä saatava hyöty. Usein toteutetuissa toimenpiteissä yhdistyivät sekä isot hyödyt että pieni vaiva. Toteutettavaksi valikoitui siis toimenpiteitä, jotka toivat pienellä vaivalla suuren hyödyn, mikä on tietysti järkevää resurssien käyttöä.

Toinen mielenkiintoinen seikka oli poliittisen paineen vaikutus valittuihin toimenpiteisiin. Poliittista painetta esitettiin syynä toimenpiteen valintaan sellaisissa tilanteissa, joissa kaupungilla oli myös toimenpideohjelma. **Poliittinen paine ei juurikaan vaikuttanut toimenpiteen valintaan, jos toimenpideohjelmaa ei ollut.**

Miksi toimenpide valittiin? (n=61)

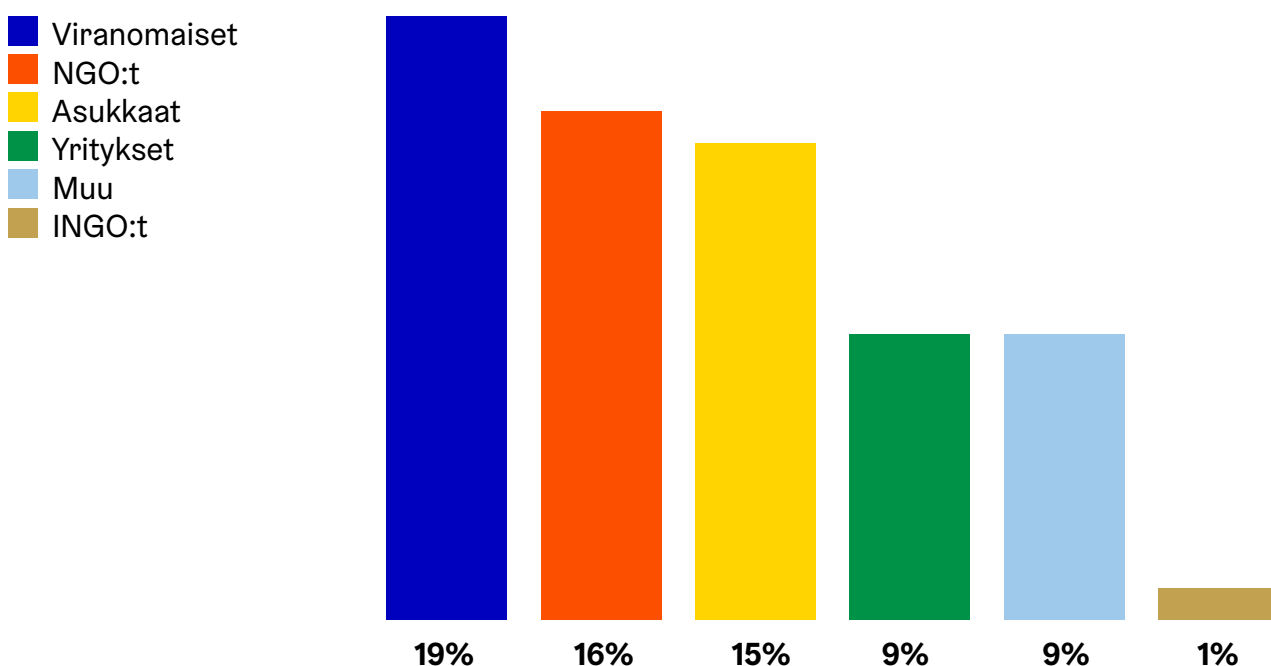
Lähde: Roskaantumisen hillinnän kv-kysely 2020

Lisäksi toimenpiteiden valintaan vaikutti raha, mikä ei kuitenkaan kyselyn muissa osioissa saanut merkittävää roolia.

Toimenpiteiden valinnassa mukana olleita selvittäneeseen kysymykseen jätti vastaamatta, tai vastasi ettei muita toimijoita ollut mukana, neljännes vastaajista. **Neljännes toimista valittiin siis ilman ulkoisia mielipiteitä tai konsultointia.**

Kun muita toimijoita osallistettiin päätöksentekoon, viranomaisten, yhdistysten sekä asukkaiden ääni vaikuttaisi tulevan tasaisesti kuulluksi.

Mitkä muut toimijat olivat mukana päätöksessä? (n=46)

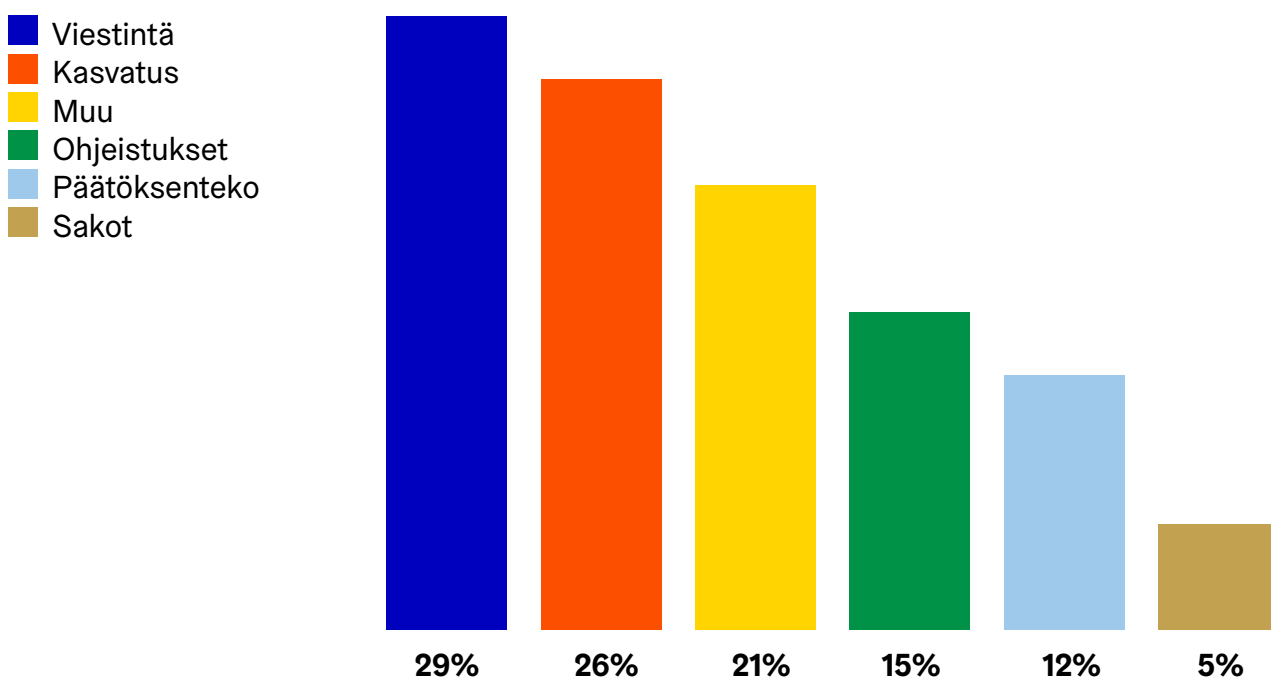
Lähde: Roskaantumisen hillinnän kv-kysely 2020

Toimenpiteiden toteutus

Erityisesti viestintään ja kasvatukseen liittyvät toimet olivat osa monen toimenpiteen toteutusta. Kategoriaan Muu vastatut toimet olivat valtaosaltaan roska-astioihin liittyviä toimia.

Kuten aikaisemmin mainittiin, juuri **roska-astioihin liittyvät toimenpiteet olivat kolmannes vastauksista.** Tämä saattaa johtua siitä, että roska-astiat kuuluvat kaupungeissa roskaantumista hillitsevään perusinfraan. Roskaantumista hillittäessä on ymmärrettävää, että osa toimista kohdistuu, tavalla tai toisella, roska-astioihin.

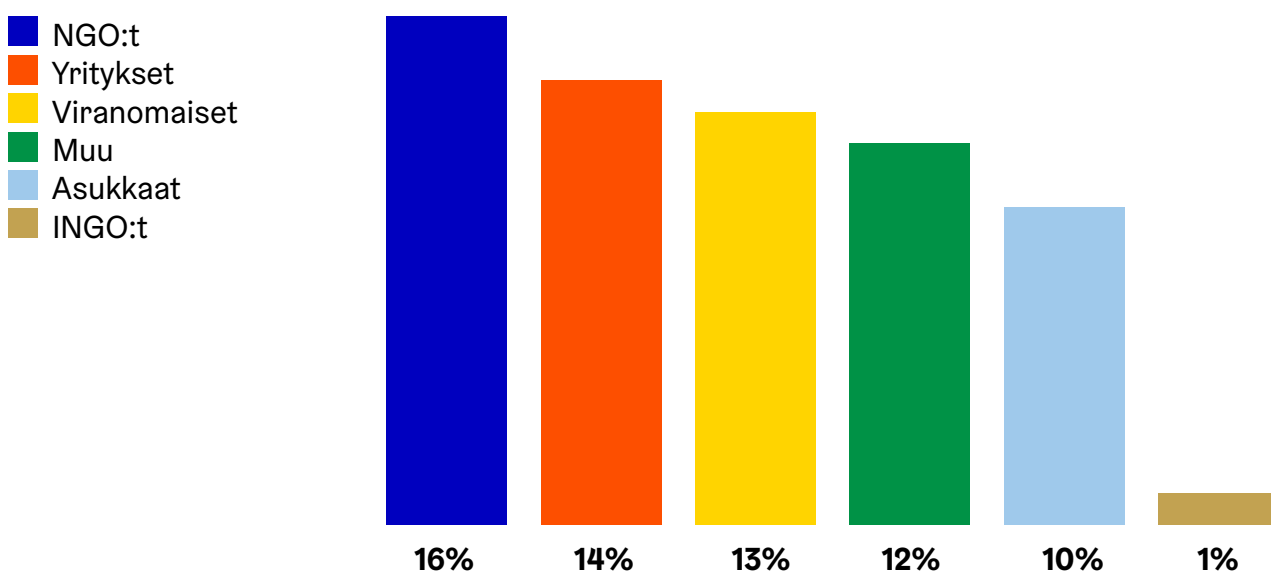
Miten toimenpiteet toteutettiin? (n=55)

Lähde: Roskaantumisen hillinnän kv-kysely 2020

Mukana olleissa toimijoissa on muihin kyselyn osiin nähden tapahtunut mielenkiintoinen muutos yritysten roolissa. Yksittäisten toimenpiteiden toteutuksessa yritysten rooli on noussut jopa korkeammalle kuin muiden viranomaisten. **Yritykset on otettu mukaan toimenpiteiden toteuttamiseen huomattavasti useammin kuin toimenpiteiden valintaan.**

Ketkä muut olivat mukana toteutuksessa? (n=39)

Lähde: Roskaantumisen hillinnän kv-kysely 2020

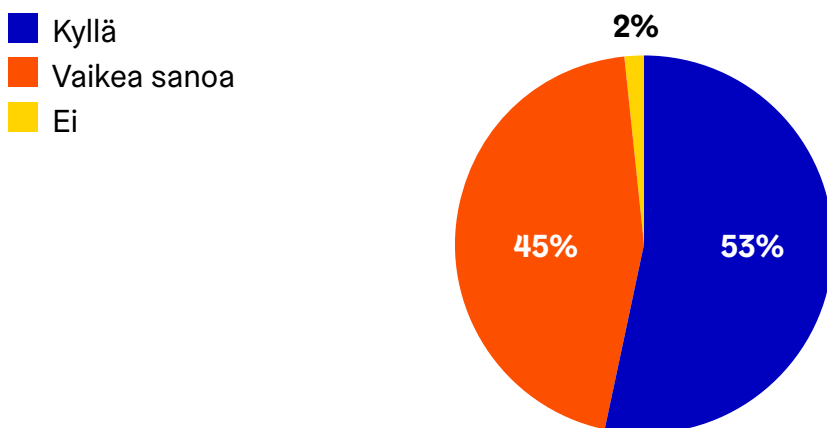
Toimenpiteiden arviointi

Yli puolet tehdyistä toimista koettiin onnistuneiksi ja loppuista oli vastaajien mielestä vaikea arvioida onnistumista. Vain yksi toimenpiteistä koettiin epäonnistuneeksi.

Tärkeää on myös huomata, että **neljäosasta toimenpiteistä ei oltu arvioitu onnistumista**, tai kysymyksiin arvioinnista ei oltu vastattu.

Toimenpiteiden arvioinnissa nojattiin erityisesti roskaantumisen valvontaan, kuten toimenpideohjelmienkin arvioinnissa. Vaikka raha olikin vaikuttava tekijä joidenkin toimenpiteiden valitsemisessa, **raha ei kuitenkaan ollut yhtä merkittävä tekijä onnistumisen arvioinnissa**. Toisaalta onnistumista arvioitiin myös käytettyinä työtunteina, joka vaikuttaa epäsuorasti toimenpiteeseen käytettyyn rahamäärään.

Oliko toimenpide onnistunut? (n=60)

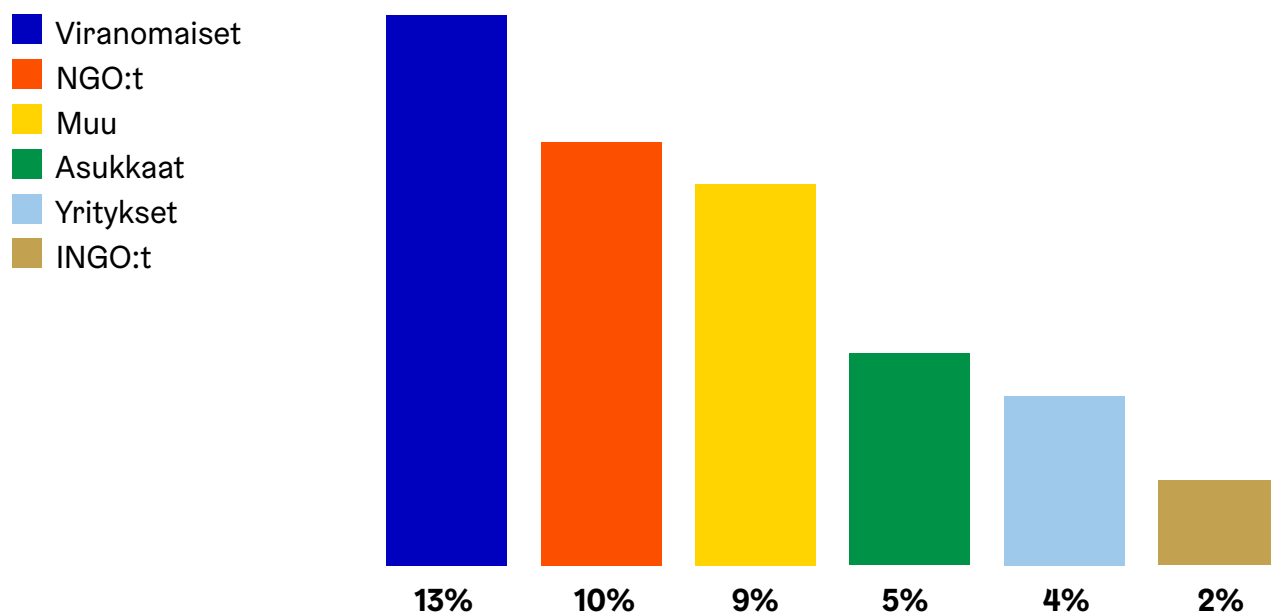

Lähde: Roskaantumisen hillinnän kv-kysely 2020

Mielenkiintoista oli myös se, että **onnistumisen arvioinnissa yrityksiä ei juurikaan oltu otettu mukaan**. Tämä siis siitä huolimatta, että yritykset olivat toiseksi eniten toteutukseen osallistettu toimija.

Toisin sanoen, moni toimija, joka oli mukana joko päätöksenteossa tai toteutuksessa, ei ollut mukana arvioimassa toimenpiteen onnistumista.

Ketkä muut olivat mukana arvioinnissa? (n=31)

Lähde: Roskaantumisen hillinnän kv-kysely 2020

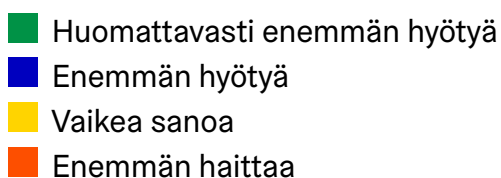
Toimenpiteiden hyödyt

Toteutetuista toimenpiteistä suurimmasta osasta koettiin olevan enemmän hyötyä kuin vaivaa ja loppuista oli vastaajien mielestä vaikea sanoa.

Puolia toimenpiteistä, joista vastaajat eivät osanneet sanoa oliko enemmän hyötyä vai haittaa, ei oltu aikaisempien kysymysten mukaan arvioitu.

Erityisen hyödyllisiksi koetuista toimenpiteistä ei noussut esiin mitään tiettyä toimenpidettä, jonka tyyliä ei olisi löytynyt muista vaihtoehdoista. **Vaikuttaisi siltä, että toimenpiteen hyöty suhteessa vaivaan riippuu enemmän toteutuksesta kuin muusta.**

Hyöty vs Haitta (n=62)

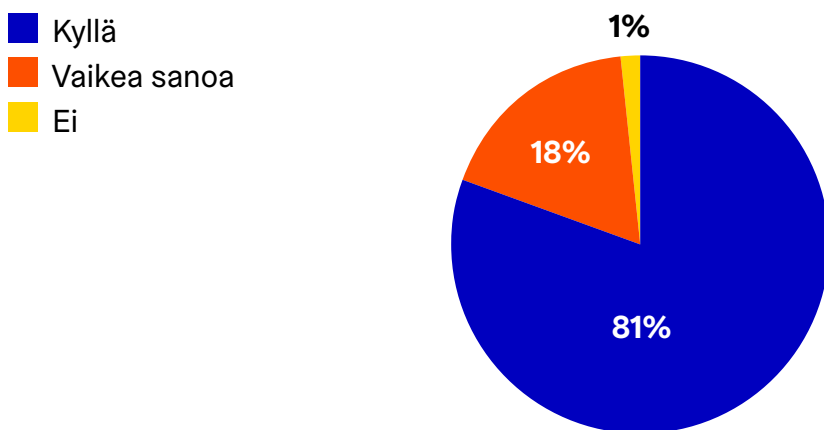

Lähde: Roskaantumisen hillinnän kv-kysely 2020

Huolimatta siitä, että osasta toimenpiteistä oli vaikea sanoa oliko hyötyä vai vaivaa enemmän, suurinta osaa toimenpiteistä suositeltiin muillekin kaupungeille. Epäonnistuneeksi koettu toimenpide oli ainut, jota ei suositeltu.

Suurinta osaa toimenpiteistä suositeltiin myös muille kaupungeille. Toimenpiteet siis koettiin sen verran yleishyödyllisiksi, että niitä kannattaisi toteuttaa muissakin kaupungeissa. Myös suurinta osaa toimenpiteistä, joiden hyötyä suhteessa vaivaan oli vaikea arvioida, suositeltiin muillekin.

Suosittelisitko toimenpidettä muille kaupungeille? (n=67)

Lähde: Roskaantumisen hillinnän kv-kysely 2020

Huomioita

Toimenpiteiden hyödyt

Suurimmasta osasta toimenpiteitä koettiin olevan hyötyä enemmän kuin vaivaa.

Kuitenkaan ei ollut havaittavissa tiettyä toimenpidetyyppiä, joka olisi ollut erityisen hyödyllinen. Vaikuttaisi siltä, että toimenpiteen hyöty riippuu enemmän toteutuksesta.

Tyytyväisyys toimiin

Suurinta osaa toimenpiteistä suositeltiin muillekin kaupungeille. Kyselyn vastauksissa oli vain yksi toimenpide, jota ei suositeltu muille kaupungeille. Vastajat ovat siis olleet sen verran tyytyväisiä toimenpiteisiinsä, että suosittelisivat niitä myös muille, vaikka toimenpiteen hyötyä olisikin ollut vaikea arvioida.

Poliittinen paine

Poliittinen paine esiintyi syynä toimenpiteen valitsemiseen pääosin vain niissä tapauksissa, joissa oli myös toimenpideohjelma. Onkin todennäköistä, että **toimenpideohjelman olemassaolo lisää painetta toimia roskaantumisen hillitsemiseksi.**

Rahan rooli

Odotusten vastaisesti rahan rooli toimenpideohjelmien ja toimenpiteiden suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa jäi melko mitättömäksi. **Merkittävin osa rahan vaikutuksesta havaittiin toimenpiteiden valitsemisessa.**

Toimijoiden osallistaminen

Muut viranomaiset ja kansalaisjärjestöt olivat eniten osallistettuina sekä toimenpideohjelmissa että toimenpiteissä. Aukkaiden ja yritysten osallistaminen oli keskittynyt muutamaaan tiettyyn kohtaan näitä prosesseja, erityisesti toimenpideohjelmien haasteiden tunnistamiseen sekä toimenpiteiden toteuttamiseen. **Erityisen mielenkiintoinen oli yritysten merkittävä rooli toimenpiteiden toteuttamisessa,** vaikka muissa vaiheissa rooli oli huomattavasti pienempi.

Jatkotoimenpiteet

Kyselyn kehittäminen

Kyselyn vastausvaihtoehtoja tulisi kehittää. Erityisesti Ei-vastausvaihtoehdon uupuminen hankaloitti monessa kohtaa tulosten tulkitsemista ja olisi varmasti helpottanut myös vastaajia tulkitsemaan kysymyksiä. Kyselyä suunniteltaessa ajatuksena oli, että ne jotka esim. eivät arvioineet toimenpiteen onnistumista jättäisivät vastaamatta kysymykseen. Huomasimme kuitenkin, että jotkin vastaajat valitsivat vaihtoehdon Muu ja tarkensivat ettei arvioitu. Tästä syystä on vaikea arvioida kuinka moni, joka vastasi Muu, tarkoittikin ettei esim. onnistumista arvioitu.

Kysely olisi myös hyötynyt tarkemmasta ohjeistuksesta ja eräiden termien tarkentamisesta, jotta vastaajat olisivat varmasti samalla viivalla. Harvan kyselyyn vastaajan, kuten kyselyn tekijänkin, äidinkieli on englanti, joten kielellisten väärinymmärrysten minimoinnista olisi hyötyä.

Tarkentavat kysymykset

Kyselyn vastausten pohjalta nousi muutama kiinnostava vastausryhmä, joista kannattaisi kysyä tarkentavia kysymyksiä. Erityisen kiinnostavaa olisi tietää seuraavista vastaajaryhmistä:

Poliittinen paine toimenpiteiden valinnassa. Olisi mielenkiintoista tietää, millaista poliittista painetta toimenpiteiden valintaan kohdistettiin ja miten tämä poliittinen paine käytännössä näkyi valintaprosessissa.

Yritykset toimenpiteitä toteuttamassa. Millaisissa rooleissa yritykset olivat toimenpiteitä toteuttamassa? Miten paljon yritykset pystyivät vaikuttamaan toteutukseen?

Muille suositellut toimenpiteet joiden hyödyt olivat vaikeasti arvioitavissa. Mikä sai vastaajan suosittelemaan toimenpidettä, jonka hyötyä suhteessa vaivaan oli vaikea arvioida?

Vastaanottajien määrä

Kyselyn vastaajat painottuivat Ruotsiin, koska saimme käsiimme listan kuntien yhteydenotto sähköposteista. Tämä nopeutti kyselyn levittämistä erityisesti Ruotsissa, minkä takia maa on huomattavasti edustettuna vastaajissa.

Tästä johtuen kannattaisi vastaavia vastaanottajalistoja hankkia muistakin maista, mikäli mahdollista.

**Helsingin kaupunki,
Kaupunkiympäristön toimiala,
Ympäristövalvonta**

p. 09 310 2611

Internet
www.hel.fi/kaupunkiymparisto